

Parkanon kaupunki

Lausunto eduskunnan hallintovaliokunnalle 11.5.2017

HE:t maakunta- ja sote-uudistuksesta

Arvoisat Eduskunnan hallintovaliokunnan jäsenet,

Kiitos tilaisuudesta antaa lausunto maakunta- ja sote-uudistuksesta ja siihen liittyvistä lakiesityksistä. Parkanon kaupungin lausunnossa tuomme esiin keskeisiä asioita koko maakunnan ja erityisesti maakuntakeskuksesta vähän etäämmällä olevan seudun näkökulmasta.

Parkanon kaupunki on järjestänyt Sote-palvelut yhdessä naapurikunta Kihniön kanssa, ja vuoden 2015 alusta yhteistyössä Pihlajalinna Terveys Oy:n kanssa. Myös elinkeinoasioissa Parkanon kaupungilla ja Kihniön kunnalla on yhteinen elinkeinoyhtiö, Kehitys-Parkki Oy. Työllistämässä kuulumme Pirkanmaan läntiseen työllistämisalueeseen, Luoteis-Pirkanmaan neljän kunnan sekä Sastamalan ja Punkalaitumen kanssa. Elinvoima-asioissa keskeistä on myös yhteistyö koulutuskuntayhtymä Saskyn kanssa.

Parkanosta on lähes 90 kilometriä TAYS:iin ja Tampereen muihin maakunnallisiin palveluihin, ja Kihniöstä noin 120 km. Niinpä lähtökohtana on, että palvelut asiakkaille sekä paikallistuntemus on turvattava jatkossakin riittävän lähellä ihmisiä ja yrityksiä. Hallintovaliokunnan tehtävän mukaisesti Parkano painottaa tässä lausunnossa kunnan ja seudun elinvoiman rakentamiseen tarvittavia välineitä ja toimintatapoja. Lisäksi on tunnistettava esitystä paremmin Sote-uudistuksen vaikutukset koko maakunnan ja koko Suomen elinvoiman kehittämiseen. Kun kuntien talouden ja henkilöstön resursseista valtaosa siirtyy paikallistasolta maakunnalle, on kiinnitettävä erityistä huomiota siihen, millä välineillä kunnat ja lähialueen seudut voivat elinvoimaansa kehittää.

Soten lähipalvelut ja saavutettavuus on turvattava

Sote-palveluista korostamme seuraavia asioita näkökohtia kunnan/kuntalaisen näkökulmasta:

- lähipalveluiden turvaaminen sekä saatavuus että saavutettavuus,
- yhdenvertaisuuden toteutuminen,
- sopimushallinnan (laadinta, soveltaminen, valvonta ja laadunhallinta) osaamisen varmistaminen, siten että riittävät ja hyvät palvelut toteutuvat myös käytännössä,
- riittävä ja ammattitaitoinen resurssi sote-palvelujen palveluohjaukseen; huono-osaisista ja syrjäytymisvaarassa olevista kuntalaisista huolehtiminen, jotta heistä ei tulisi väliinputoajia,
- hyvinvoinnin ja terveydenedistämisen yhteistyön turvaaminen maakunnan ja kuntien kesken,
- sote-järjestöjen roolin selkiennyttäminen; vapaaehtoistoiminnan merkityksen tunnustaminen/tukeminen maakuntatasolla sekä
- kattavat ja toimivat tietojärjestelmät asiakastiedon käsittelyyn.

Esitys sote-palvelujen kiinteistöjen siirtämisen malliksi on kunnille iso haaste ja vaikuttaa paljon elinvoimaan omalla seudullamme. Esitys kiinteistöjen arvostuksesta ja vuokratasoista vaikuttaa kuitenkin tasapuoliselta. Siirtymäaika 3+1 vuotta on kiinteistöjen suhteen liian lyhyt, sillä toimintaa on kehitettävä myös lähivuosina ja turvattava hyvät palvelut lähellä asukkaita.

Kasvupalveluissa turvattava paikallistuntemus ja tunnistettava elinvoimakunnan tarpeet

Sote-palvelujen ohella keskeinen osa maakuntauudistusta on esitys uudeksi aluekehitys- ja kasvupalvelulainiksi. Hallituksen tavoite tehokkaammasta ja tuloksekkaammasta julkisten resurssien käytöstä on kannatettava. Monipuolisia yritysten kasvua ja työllistymiseen kannustavia palveluita ja työkaluja tarvitaan. Parkanon kaupunki pitää tärkeänä, että kasvu- ja elinvoimapalvelut vastaisivat tehokkaasti ja asiakkaiden tarpeisiin. Tässä on pidettävä mielessä myös etäämpänä maakuntakeskuksesta sijaitsevat seudut.

Lakiesitys kokoaa yhteen valtion aluehallinnon ja maakuntaliiton yritysrahoitus- ja työllistämistukityökalut ja ehdottaa uudistuksia niiden järjestämiseen ja tuottamiseen. Esityksessä tunnistetaan kuitenkin huonosti kuntien ja kaupunkien merkittävä rooli elinkeino- ja työvoimapalveluiden tuottajana ja kehittäjänä. Lisäksi lakiesityksessä esitetään siirrettäväksi perustelujen vastaisesti maakunnallisesti järjestettäväksi kasvupalveluiksi palveluita, jotka eivät nykyisin ole ELY-keskusten tai maakuntaliittojen vastuulla. Esimerkiksi innovaatiotoiminnan edistämisessä ja ulkomaisten investointien sijoittumispalveluissa kaupungit ovat aktiivisia toimijoita. Lisäksi maa- ja metsätalousministeriön ja opetus- ja kulttuuriministeriön elinvoimatyökalut puuttuvat kokonaistarkastelusta.

Kaupungit/kunnat luovat seuduillaan elinvoimaa

Suomalainen aluepolitiikka ja aluekehittäminen ovat muuttumassa valtiojohtoisesta maakuntavetoisiin. Muutoksen toivotaan tuottavan maakunnan toimintaan paremmin vastaavia kehittämisen työkaluja. Ongelmana on, että yhden maakunnan sisällä voi olla useita erilaisia toiminnallisia työssäkäyntialueita, joilla voi olla keskenään hyvin erilaisia elinkeino- ja työllisyyspalveluiden tarpeita, jotka voivat vieläpä muuttua äkillisesti. Lakiluonnos on omiaan vahvistamaan maakuntakeskusten ja niitä ympäröivien kaupunkiseutujen vaikutusvaltaa. Mikäli halutaan, että eri seudut ja työssäkäyntialueet kehittyvät ja säteilevät elinvoimaa, edellyttää se erityisiä panostuksia seutukaupunkien toimintaedellytysten parantamiseen.

Kasvupalveluiden järjestämisvastuuta ei kuitenkaan ole syytä hajauttaa maakunnalta kaupungeille. Valtion ja maakunnan rooli kasvupalveluiden ja tukien rahoittajana on jatkossakin merkittävä. Ilman paikallistuntemusta ja ohjausta tuki voi jäädä irralliseksi ja tehottomaksi. Laissa on selkeämmin tunnistettava kuntien ja kaupunkien rooli ja merkitys strategisina elinvoiman kehittäjinä ja kasvupalveluiden ensimmäisen luokan asiakaspalvelupisteinä. Kuntien elinvoimapalvelut eivät voi olla vain täydentäviä, vaan kuntien, maakuntien ja kansallisesti tarjottavien palveluiden kokonaisuuden yhteensovittamisessa on kunnat otettava alusta saakka mukaan päätöksentekoon.

Parkano painottaa seutujen kehittämismahdollisuuksien tunnistamista:

Myös maakuntakeskuksia pienemmät seutujen kaupungit ja kunnat luovat hyvin merkittävästi toiminnallisen yritys- ja työssäkäyntialueen elinvoimaa. Tämä ei ole vain kasvupalveluita täydentävää vaan olennainen osa maakunnan ja kansallista kokonaisuutta.

Maakunnan järjestämisvastuuta ei ole syytä hajauttaa, vaan luontaisen toiminnallisen työssäkäyntialueen keskuskaupungeille, kuten seutukaupungit, on annettava rooli neuvottelu- ja päätöksentekomenettelyissä.

Kasvupalveluissa, ja erityisesti työllistämispalveluissa on otettava huomioon kuntien toimintamahdollisuudet, paikallistuntemus ja asiakastyöhön vaadittava resurssi.

Kasvupalvelulain toteuttamisessa on varmistettava mahdollisuus ja rahoitus myös aluerajat ylittävään kehittämis- ja kokeiluyhteistyöhön (esim. kasvukäytävät ja verkostot).

Asiakaspalvelun toimivuus tulee järjestää yhteistyössä kuntien / elinkeinoyhtiöiden kanssa

Lakiesityksessä ei ole otettu riittävästi huomioon kuntien merkitystä ensimmäisen luukun palvelupisteinä ELY-keskusten ja TE-toimistojen palveluille. Laissa on selkeämmin tunnistettava kaupunkien ja kuntien rooli ja merkitys strategisina elinvoiman kehittäjinä ja kasvupalveluiden ensimmäisen luukun asiakaspalvelupisteinä. Kuntien elinvoimapalvelut eivät voi olla vain täydentäviä, vaan kuntien, maakuntien ja kansallisesti tarjottavien palveluiden kokonaisuuden yhteensovittamisessa on kunnat otettava alusta saakka mukaan päätöksentekoon.

Lisäksi laissa tulisi tuoda selkeämmin esiin ja vahvistaa maakunnallisten kasvupalvelujen roolia koordinoivana ja mahdollistavana tahona, joka nivoo yhteen ja välittää resursseja kunnista nousevalle elinvoimatyölle. Kasvupalvelut eivät ole elinvoimankehittämisen ydin vaan sateenvarjo ja vauhdittaja sille.

Lakiesityksen tavoitteena on varmistaa asiakastarpeita vastaavien palvelukokonaisuuksien saatavuus. Tämän tavoitteen osalta lakiesityksen vaikutukset ovat osin päinvastaiset. Lakiesitys lisää alueiden eriarvoistumista ja heikentää palvelujen saatavuutta alueilla, missä markkinaehtoista palvelutarjontaa ei synny ja rajalliset resurssit ajavat maakuntia supistamaan palvelutarjontaa maakunnan ydin alueiden ulkopuolella. Tämä kehityskulku on myös vältettävissä ottamalla kunnat entistä vahvemmin mukaan päätöksen tekoon alusta saakka.

Esityksessä korostetaan kuntien merkitystä aluekehittämisen ja elinvoimaisuuden toimijoina. Käytännössä tulevan maakunnan ja jo nyt esim. MYR:n kuntajäsenet ovat pitkälti keskuskaupungin edustajia. Yhteistyöryhmän sihteeristössä ei nykyisten säädösten mukaan ole ollenkaan kuntajäseniä. Yhteistyön järjestämisestä kuntien kanssa mainitaan MYR:n lisäksi ainoastaan pykälässä 11 *Sopimusmenettelyt*, jossa ehdotetaan nykyisen kaltaisen kaupunkien kanssa tehtävän sopimusmenettelyn jatkamista. Nykyinen menettely on kuitenkin käytössä ainoastaan suurimpien kaupunkien kanssa; sopimusmenettely on käyttökelpoinen elinvoiman vahvistamisessa myös seutukaupunkien tai seudullisten elinkeino-yhtiöiden kanssa.

7§ mom. 5 lisäys: maakuntien keskuskaupunkien lisäksi seutukaupungeilla on toiminnallisina työssäkäyntialueiden keskuksina keskeinen vaikutus maakunnan elinvoimaisuuteen.

”Maakunnan keskuskaupunkien ja seutujen keskuskaupunkien vaikutus maakunnan elinkeinoelämään on keskeinen ja maakunnan ja keskus- ja seutukaupunkien yhteistyö on välttämätöntä osapuolten tehtävien hoitamiseksi.”

Laissa tulee määritellä, että palvelukokonaisuus suunnitellaan ja yhteensovittaminen tehdään YHDESSÄ kuntien kanssa.

Lakiehdotuksessa kuvaillaan maakunnan tehtävinä palvelukokonaisuuksia, jotka eivät nykyisellään ole ELY-keskusten tai maakuntaliittojen tehtäviä. Esimerkiksi *Edellytysten luominen innovaatioiden kehittämiseksi* – palvelukokonaisuuden toiminnot innovaatioympäristöjen ja innovaatiotoiminnan kehittäminen, ulkomaisten investointien houkuttelu alueelle sekä yritysten välisen ja yritysten ja eri toimijoiden välisen yhteistyö edistäminen ovat nykyisin kuntalähtöistä toimintaa. Samoin kunnilla on keskeinen rooli yrittäjyyteen ja yrityksen perustamiseen ja kehittämiseen liittyvissä palveluissa. Kaupungit ja kehittämisyritykset osarahoittavat, toteuttavat ja hallinnoivat näihin liittyvää toimintaa. Näissä palveluissa kunnallisen ja valtakunnallisen (Tekes, Finpro) tason palvelukokonaisuuden yhteensovittaminen ja kehittäminen toteuttaisi paremmin lakiehdotuksen henkeä ELY-keskusten ja maakuntien NYKYISTEN tehtävien kokoamisesta maakunnan järjestettäväksi.

Kasvupalvelujen järjestämisvastuuta ei kuitenkaan tule hajauttaa maakunnan sisällä vaan se tulee pitää lakiesityksen mukaisesti maakuntakohtaisena. Vastuun jakaminen ja resurssien pirstalointi johtaisi kasvupalvelujen näivettymiseen maakuntakeskusalueiden ulkopuolella. Sen sijaan työllistämispalveluissa tulee tarkastella yleisemmin kuntien toimintamahdollisuuksien lisäämistä sekä riittävää paikallistuntemusta ja resurssia asiakaspalveluun.

Tukipalvelut, digitalisaatio

Maakuntien yhteisesti omistamiin valtakunnallisiin palvelukeskuksiin koottaisiin maakuntien asiantuntija- ja tukipalveluja. Esimerkiksi tietojärjestelmien osalta kokemukset näistä hyvin suunnitelluista tietojärjestelmistä eivät vakuuta. On erittäin haasteellista rakentaa tässä ajassa kattavia valtakunnallisia rekistereitä ja asiakastietojärjestelmiä, jotka todella toimivat ja toteuttavat asetettuja tavoitteita. Tehtävää ei yhtään ainakaan helpota se, että käytössä on nyt monia erilaisia järjestelmiä, jotka eivät lisäksi ole yhteensopivia. Kuka nämä järjestelmät rakentaa ja millä resursseilla on myös olennainen kysymys. Uuden palveluekosysteemin rakentaminen nollassa ei tapahdu kahdessa eikä edes 5 vuodessa. Tavoite on hyvä, mutta käytännössä sen rakentamiseen on varattava huomattavasti enemmän aikaa. Toteuttamistapa on tässä avoimena. Niiden kustannusvaikutuksia ei ole ilmeisesti tarkemmin analysoitu. Digijärjestelmien säästövaiheeseen päästään vasta, kun tämä uusi palveluekosysteemi on kunnossa ja se vie vuosia.

Maakunnan ja aluekehittämisen toimintamallien rakentamiseen kunnat mukaan

Keskusteluista puuttuvat kunnat. Alueiden kehittämisen ja kasvupalveluiden neuvottelukuntaan tarvitaan myös kuntaedustus. Valtion ja maakunnan käymiin alueiden kehittämisen keskusteluihin pitää nimetä osallistujiksi myös maakunnan toiminnallisten työssäkäyntialueiden keskuskaupungit. Kaupunkien osallistuminen ennakoivaan suunnitteluun vahvistaa elinvoima- ja kasvupalveluiden kokonaisuuden yhteensovittamista ja tehokasta resursointia.

Esimerkiksi yli 500.000 asukkaan Pirkanmaan maakunnan muiden seutukuntien kannalta uudistuksessa on ongelmallista Tampereen kaupunkiseudun vahva rooli, ja tulossa oleva suuri edustus maakunnan päättäviin elimiin. Vaikka maakunnan itsehallinto on tärkeä, valtion tulisi kuitenkin ohjata maakuntia sellaiseen käytäntöön, että tärkeimpiin elimiin tulee edustaja maakunnan kaikilta seutukunnilta. Esimerkiksi Pirkanmaalla on säilynyt luonteva yhteistyö elinvoimaan liittyvissä asioissa kuuden ”vanhan” seutukunnan sisällä, vaikka seutukunnat virallisina yksiköinä on lakkautettu.

Lisätiedot:

kaupunginjohtaja Jari Heiniluoma
Parkanon kaupunki
jari.heiniluoma@parkano.fi
044 7865 201
Parkanon kaupunki

perusturvajohtaja Vuokko Kuusiluoma
Parkanon kaupunki
vuokko.kuusiluoma@parkano.fi
044 7865 301
Parkanon kaupunki